

آذربایجان

تورکونلک سیاسی، اجتماعی، ادبی، اقتصادی تورک غزتمیسدر.

آبونه شرایطی:

باتورلک برینه دک یا کو ایچون ۲۳.
باشقه شهرله ۳۵ روبلهدر.
بر آیشی یا کوهه ۱۲. باشقه شهرله
۱۹ روبلهدر.

اعلان قیاتی:

سغری ۳ روبله کرانه کیدن اعلانلار
ایچون گشت ایذیلر.

تورک و اسلامله مفید مقالهر مسجینه
ایرمز آچیتددر. درج اولیان اوراق
اعاده ایذیلنر. درج ایذیلن مقالانک
مکاتلی اداره نئین ایذیلور.

محل اداره:

یاکو، وورونوسکی و فویرسکی
کوجارلک کئنجده ۳ نومرولی اوده

"آذربایجان" ادارسی

تلفون نمبر. ۳۹-۶۰

تک نخسی ۷۰ تیک.

بوشکه "آذربایجان" غزتمی ادارسی اعلان ایذیلورکه همین غزتمک تشاره باشلامی
گونهدک لافظده تورک و روس لافظده نشر ایذیلنر غزتمه ژورنال عکسار، تارنسی سلومات
و اذربایجان حیات و مدنیتده اهتقی اولان آتاری اؤزیمه تقدیم ایذیلر. کومرل مکات
و برینه کئچر.
آزۆ ایذیلر وورونوسکی جاده ۳ نومرولی اوده "آذربایجان" غزتمی ادارسه سات
۱۰۰ ۲۴ بئیی مجی ایشیتیلر. تلفون نمبر ۳۹-۶۰ 5-5 6/8

قسم رحمتی

اراضی نظارتده

اراضی نظارتی دؤرتمسنگ مذیری
شیمافونکی مافونئین قایدو اوز وظیفهسی
ایمانه باشلامیشدان شیتلکی دفترخانه مذیری
وظیفهسنن آزاد ایذیلور کانون اولک برنن
اراضی نظارتی ادارهسنگ چابلیکی وظیفهسنده
قالیر.
• اراضی دیوارتالنگ کنسولفلاحسده
سی منحصسی ستانیلاو فرانسوچ فریباغ
کانوناولک ۲۳ سنن کجه غورنایسه آفرمود
تئین ایذیلیر.
• اراضی دولتالماکی نظارتک قوللوق
جیلاری عذرئ سورتده قوللوقه کلمه کئیر
زمان خدسرتن کتار ایذیلکئدر.
اراضی نظارتی خ. پ. سلطانوف

— یاکو، ۶ کانون اول

بایتجیزده اقامتاین آوروپا و آمریکا
الدمئینتلی نیایدنر، عیدارنه کونودکئری
منتهق وظیفهسی ایفا اینتک تئیتتده بولونماقله
برایره بئین که قافاز ملترنگ مئیش و کدرانه
دخی نظر تووممش کدکدر.
احتمال بولار تامسده بولوندقزی محلی
ملترنگ حال اوضاعی، اولترنگ قیاه و امطرئین
طبیئتناری، خلق وعادتی مدنی و اقتصادیجیت
لرئین دخی مشاهدده ایندور کدکدر. کهوراسی
هم سیاسی وجمده اتوغرافی قعده نظرنرئیندن
هریرمدی آوروپالی تک دختی جلب ایلمک
قرددر. بولنک بزجه مئکنکوز ایچون بویوک
بویوک اهمیتی وارددر. بر اوزومزی منقل یانا
ماغه و اوزومزی اداره اینتکه مقدر برمتناهی
طاشبق ادعاسده اولوبده استقلالئین طلب
ایذیلور. بوراسیده بئیی در که آوروپالی بویوک
ملترنی استقلاله سیاسی، مدنی و اجتماعی
جهتلرجه لایق اولان برمتی اوز ایچلرئین قول
ایذیلور. اویک بر مشکلاته اوقر اقامتده باعث
اولبولار. مثلا آوروپالی اؤزلنده برچوق
اوقلج منقل دولتر اسکین بری موجوددر
که هولاندیا، بلجیک، سویسره، دانبارق و
سائرمند عیارنددر. بولار مدنی برمت اولانلرئین
کوره اهالیسی عدجه آذربایقارده اولانلرئین

انا لله و انا الیه راجعون
محمد حسن، علی، جیدر، صفدر شریفوف قارداشلاری
اوز سوکلی قارداشلاری
اژدر شریفوف ک
وقاتی کمال حزن و تحسر ایله اوز قوم اقربا و دوست
آشالارینه خیر وریرلر.
تشیع جنازه بوگون (جمعه) ساعت ۹ ده سورخانسکی
کچه ده ۲۲۱ نومرولی اویوندن قالدیریلوب حاجی پیروردی مسجدینه
آباریلانقئدر.
6/16

آذربایجان شورای ملی ادارهسندن:

بویکه آذربایجان جمهوریسسی مجلس میونتی اعضله اعلان اولورکه:
۱ — مجلس میونتا کانون اولک (دیکار) ۷۰۰ ساعته ۱۰۰ ساعته مجلس میونتا یانسنده
یکلا بوسکی جاده یونومرو ۸) نهاد ایذیلکئدر.
۲ — موقی شهادتنامه لائق ایچون اعضارک مجلس میونتا یانسنده اؤزیمه کلمه لری
کانون اولک (دیکار) ۶۰۰ ساعته سحر ساعت ۱۰ — آقام ۶۰۰ یه یه یارلن انطالی کون سحر
ساعت ۱۰ ۱۲ یه قدر.
۳ — اهالی ایچون خصوصی برار حاضرلماش قسط تخفیفنا شرطیک نلساعد اولدیجه
غریبه یلتراری محدودیلنر هاسانلار که آ لائق ایچون پارلیمان اعضله راجعت ایذیلنر لایمدر
۴ — سیاسی نمایدلر ایچون خصوصی لوجهر حاضرلماشیر. §
۵ — مطبوعات نمایدلری قسط اولورک یمن لرئینده وثیفسی اولماق اوزره برالاقظدر.
6/17 1-1

آقشام — او بهر تاتماشاسی

آذربایجان حکومتی تاتروسی
ذوالفقارک و عزیزک حاجی یگیل قردارلارینک مدیریتی
جمعه گوی ربیع الاول اینتک ائده (دیکارک ۶) ۱۹۱۸ ایله
بو موسسه برنجه دفعه اولارک مظان بر سورتده موقع تماشایه قویولانقئدر.
عزیزیکت یارنسی اولدیغی مشهور
« او اولماسون بو اولسون »
اوپر تاتما.
بو اوپونده طوی حمای میجسنده کوزل منظرلر اولوب اوخویان جولان اولاسیدر.
و طوی میجسنده اوپونجی فر و اوغلان اوپانقئدر.
یلتر تاترک فاسانده سائلمدهدر. تماشایانلار کئچدر ساعت ۸ ک بارسنده
هریزور: عزیزک حاجی یگیل. ستور: خلیل حسین زاده
هریزور: حسین عربلی. مدیر: ذوالفقارک حاجی یگیل

Cümə, 6 dekabr 1918-ci il, nömrə 57

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Çaharşənbə, 1 rəbiüləvvəl sənə 1337. 6 kanuni-əvvəl sənə 1918.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 70 qəpik.

Abunə şəraiti: Yanvarın birinədək Bakı üçün 24, başqa şəhərlərə 35 rublədir. Bir aylığı Bakıda 12, başqa şəhərlərdə 19 rublədir. Elan fiatı: sətri 3 rublə. Kərratla gedən elanlar üçün güzəşt edilir.

İNNA LİLLAHİ VƏ İNNA İLEYHİ RACİUN

Məhəmməd Həsən, Əliheydər, Səftər Şərifov qardaşları, öz sevgili qardaşları Əjdər Şərifovun vəfatını kamali-hüzn və təhəssürlə [böyük bir hüzn və həsrətlə] öz qövm-əqrəbə və dost-aşnalarına xəbər verirlər. Təşyi-yi-cənəzə [cənəzənin yola salınması] bu gün cümə saat 9-da Suraxanski küçədə 221 nömrəli evindən qaldırılıb Hacı Pirverdi məscidinə aparılacaqdır.

b/16

AZƏRBAYCAN ŞURAYI-MİLLİ İDARƏSİNDƏN:

Bununla, Azərbaycan Cümhuriyyəsi Məclisi-Məbusanı əzasına elan olunur ki:

1 - Məclisi-Məbusan kanuni-əvvəlin (dekabr) 7-də, saat 1-də, Məclisi-Məbusan binasında (Nikolayevski caddə ev nömrə 8) iniqad edəcəkdir [baş tutacaqdır].

2 - Müvəqqəti şəhadətnamələr almaq üçün əzaların Məclisi-Məbusan binasında idarəyə gəlmələri rica olunur.

Kanuni-əvvəlin (dekabr) 6-da səhər saat 10-dan axşam 6-ya qədər, Parlaman iniqadı günü səhər saat 10-dan 12-yə qədər.

3 - Əhali üçün xüsusi yerlər hazırlanmış, fəqət texnika şəraitinin namüsaid olduğuna [görə] düxuliyə [giriş] biletləri

məhdud edilmişdir. Hansılar ki, almaq üçün Parlaman əzasına müraciət edilməsi lazımdır.

4 - Siyasi nümayəndələr üçün xüsusi localar hazırlanmışdır.

5 - Mətbuat nümayəndələri fəqət [yalnız] idarələrindən əllərində vəsiqəsi olmaq üzrə buraxılacaqlardır.

b/17 1 – 1

Operetta

Axşam tamaşası

Azərbaycan Hökuməti Teatrosu

Zülfüqar bəy və Üzeyir bəy Hacıbəyli

Qardaşlarının Müdiriyyəti

cümə günü rəbiül-əvvəl ayının 1-də (dekabrın 6-sı) 1918-ci ildə bu mövsümdə birinci dəfə

olaraq mütəntən [təntənəli] bir surətdə

mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır:

Üzeyir bəyin yazmış olduğu məşhur

“O OLMASIN BU OLSUN”

operettası.

Bu oyunda toy hamamı məclisində gözəl mənzərələr olub, oxuyan və çalan olasıdır və toy məclisində oyunçu qız və oğlan oynayacaqlar.

Biletlər teatrın kassasında satılmaqdadır.

Tamaşa başlanacaqdır axşam saat 8-in yarısında.

Dirijor: Üzeyir bəy Hacıbəyli.

Məsul: Xəlil Hüseynzadə.

Rejissor: Hüseyn Ərəbli.

Müdür: Zülfüqar bəy Hacıbəyli.

QİSMİ-RƏSMİ [RƏSMİ HİSSƏ]

Ərazi Nəzarətində

- Ərazi Nəzarəti dəftərxanasının müdiri Şimakovski məzuniyyətdən qayıdıb öz vəzifəsi ifasına başladığından, Şpitalski dəftərxana müdiri vəzifəsindən azad edilib, kanuni-əvvəl [dekabrın] 1-indən Ərazi Nəzarəti idarəsinin naçalnikı vəzifəsində qalır.

- Ərazi departmanının kənd və fəllahat [kənd təsərrüfatı] hissəsi mütəxəssisi Stanislav Franseviç Freytaq kanuni-əvvəl 2-dən Gəncə quberniyasına aqronom təyin edilir.

- Ərazi və Dövlət Əmlakı Nəzarətinin qulluqçuları üzrsüz surətdə qulluğa gəlmədikləri zaman xidmətlərindən kənar ediləcəkləridir.

Ərazi naziri X. P. Sultanov

BAKI, 6 KANUNİ-ƏVVƏL [DEKABR]

Paytaxtımızda iqamət edən Avropa və Amerikanın ən mədəni millətləri nümayəndələri, öhdələrinə götürdükləri müstəqim vəzifəni ifa etmək təşəbbüsətində bulunmaqla bərabər, yəqin ki, Qafqaz millətlərinin məişət və güzəranına dəxi nəzər yetirməmiş deyildirlər.

Ehtimal, bunlar təmasda bulduqları məhəlli [yerli] millətlərin hali-övsasını [vəziyyətini], onların qayə və əməllərini [arzularını], təbiətlərini, xülq

[xasiyyət, təbiət] və adatını [adətlərini], mədəni və iqtisadi cəhətlərini dəxi müşahidə etməyir deyildirlər ki, burası həm siyasi, həm də etnoqrafi nöqtəyindən nəzərlərindən hər bir mədəni avropalının diqqətini cəlb edəcək fəqərədir [məsələdir, mövzudur]. Bunun, bizcə, məmləkətimiz üçün böyük-böyük əhəmiyyəti vardır. Biz özümüzü müstəqil yaşamağa və özümüzü idarə etməyə müqtədir bir millət namı daşımaq iddiasında olub da istiqlalyyətimizi tələb edirik. Burası da bədihidir [aydındır] ki, Avropanın böyük millətləri istiqlalyyətə siyasi, mədəni və ictimai cəhətlərcə layiq olan bir milləti öz içlərinə qəbul edib onun bir müşkülata uğramasına bais olmayırlar. Məsələn, Avropanın özündə bir çox ufacıq müstəqil dövlətlər əskidən bəri mövcuddur ki, Hollandiya, Belçika, İsveçrə, Danimarka və sairədən ibarətdir. Bunlar mədəni bir millət olmaqlarına görə, əhalisi ədədcə az bir miqdarda olduqlarına rəğmən, Avropanın böyük dövlətləri arasında əsr-lərdən bəri asudəcə yaşayıb istirahətə günlərini keçirməkdədirlər və nəinki hökumətin öz vətəni, hətta müstəmləkətin [müstəmləkələrinin] belə əmniyyəti [təhlükəsizliyi] hər bir təhlükədən və istilacı [istilaçı] təşəbbüsətdən məsundur [qorunmuşdur]. Məsələn, bütün nüfusu [əhalisi] 5 milyondan fəzlə [artıq] olmayan Hollandiya, 35 milyon nüfusu havi [ehtiva edən] Cava adası müstəmləkəta malikdir. (Demək olar ki, hamısı islamdır.) Lakin bununla

belə, zəif dövlətin bu qədər sərvətə malik olması Avropa və ya Amerika düvəli-kəbiri [böyük dövlətləri] nəzərdə bəisi-qibtə [qibtə ediləcək] olub da istilacı hissiyyat və hərəkət oymatmayır və hollandlılar asudəcə olaraq öz mənfəətlərini qazanmaqdadırlar. Çünki mədəni bir millət olduqlarına görə, istiqlal və şərəfi-milliyələrinə qarşı ehtiram göstərilir.

Bunlardan başqa, Balkan yarımadasında yaxın zamandan bəri bir taqım müstəqil dövlətlər əmələ gəldi. Bunlara da yenə Avropanın bir sözü olmadı. Çünki istiqlalıyyətləri yolunda bir çox qanlar tökməklə, özlərinə azadlıq haqqını qazandırlar. Doğrudur, burada başqa siyasi nöqtələr də mövcud idi. Lakin balkanlılar özləri dəxi öhdəliklərinə düşən fədakarlıqdan çəkinmədilər.

Bir şəxs və ya bir millət azad olmaq istərsə, buna öz ləyaqətini və qabiliyyətini göstərməlidir. Burası avropalıların qəbul etdiyi bir əsasdır. Həmin ləyaqət və qabiliyyət nədən ibarət ola bilər? Bunlar iki şeydən ibarət ola bilər: Daxili məişətdə həqiqi bir mədəniyyətə malik olmaq və xaricdən gələn zərbələr qarşısında baş əyməyib, istiqlal və heysiyyəti-milliyəni müdafiə etməyə hər anda hazır olmaq.

Bu iki sifət bir millətdə mövcud olduqda, o millətin yaşamağa haqqı ola bilər. Bu iki sifətdən arı [uzaqlaşmış] olan millətlərin isə kənarı [xarici] bir qüvvənin təhti-əsəratində [əsəratə altında] yaşayacağı şübhəsizdir.

İştə buna görədir ki, biz Azərbaycan türkləri həm əskidən, həm hal-hazırda müəyyən bir mədəniyyətə malik və yaşamaq üçün ölməyə hazır olmamızı, məmləkətimizdə olan mədəni millətlər nümayəndələrinə nümayiş və isbat etməliyiz. Bunun üçün Bakıda mövcud bütün mədəni və maarif cəmiyyətlərimiz yenidən öz işlərinə ciddi bir surətdə girişməlidirlər. Məsələn, şəhərimizdə “Nəşri-maarif”, “Cəmiyyəti-xeyriyyə”, “Səfa”, “Ünas cəmiyyəti-xeyriyyəsi”, “İslam asari-ətiqə [qədim əsərlər] cəmiyyəti” və s. kimi maarif, müayinə [tədqiqat] və sənayeyi-nəfisə [incəsənət] yolunda çalışan müəssisələrimiz var idi. Bunlar hamısı indiyə kimi öz vəzifələrini yaxşı-yaman ifa edirdilər. Lakin Mart hadisətindən [hadisələrindən] sonra bu cəmiyyətlərin heç birindən xəbər yoxdur. Nəredədirlər? Dağılmışlarmı, mövcuddurlarmı? Bunlar hələ bəlli deyildir. Bizcə, həmin müəssisələr hal-hazırda öz fəaliyyətlərini bürüzə verib ciddiyyətlə işə şüru etməlidirlər [başlamalıdırlar] ki, həm əhalinin dərdinə çatsınlar və həm də məişətimizin qurucu bir yemək-içməkdən və danışıqdan ibarət olmamasını əcnəbi qonaqlara göstərsinlər. Başqalar bizdə də bir cümbüş [hərəkət, canlılıq], bir fəaliyyət görsünlər. Həmçinin siyasi firqələrimiz öz fəaliyyətlərini ciddi surətdə göstərməlidirlər ki, Azərbaycan türklərinin arayı-ümumisi [ümumi rəyi] həqiqi şəkildə meydana çıxsın.

Bizcə, heç kimsə öz fikrini və ama-

lını, öz siyasi zənn və etiqadını məxfi saxlamamalı və millətinin, məmləkətinin rifah və səadəti nə yol ilə təyin edilməsinə dair öz nöqtəyi-nəzərini apaçıqca söyləməli. Həmin bu müxtəlif nöqtəyi-nəzərlərin təatisi [mübadiləsi] nəticəsində ortalığa doğru yol çıxar. Lakin başçılarımız, millət[in] daşdığı əfkar [fikirləri] və amalı dürüstcə tərvic edib [dəstəkləyib], onun qövldən feilə [sözdən işə] gəlməsində mətanəti-qəlbiyyə ilə israr etməlidirlər və əks surətdə millətin yaşamaq üçün ölməyə hazır olduqlarını anlatmalıdırlar.

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

* Təşrini-saninin [noyabrın] 30-unda Bobdovskdan xəbər verirlər ki, Yassıda olan şurada Romaniyaya Müttəfiqlərlə iştirak etmək ixtiyarı vagüzar edilməsi [verilməsi] qərara alınmışdır. Bu şərtlə ki, Romaniya; Bessarabiya, Transilvaniya, Bukovina və Dobriçadan imtina etsin. Bunun əvəzində Romaniyaya Rusiya cənubunu zəbt etmək ixtiyarı verilir.

* İngiltərə əsgərləri Almaniya cəbhəsinə çatmışlardır. Kilə tərəf hərəkət edən İngiltərə donanması təşrini-saninin 30-da Kopenhaqa varid olmuşdur [çatmışdır].

* Berlin mətbuatının verdiyi məlumata görə Vilson, Almaniya Hökumətini xəbərdar etmişdir ki, Rusiya səfərinin Almaniyaya varid olması [çatması] münasibətilə Berlində və ya

Almaniyanın qeyri yerlərində iğtişaş vaqə olarsa, Müttəfiq dövlətlər mütarikə [atəşkəs] şərtini pozulmuş hesab edəcəkləridir.

* Xarkovdan verilən xəbərlərə görə, Denikinin əmri ilə 40 sınında [yaşında] olan zabitlər əsgəri xidmətə dəvət edilmişləridir.

* Ukrayna Teleqraf Acentəliyi xəbər verir ki, Fransa və Almaniya mətbuatı İsveçrədə bolşevik təşviqatı əleyhinə ciddi tədbirlər ittixaz edilməsini [görülməsini] İsveçrə Müttəfiq şurasından tələb edirlər.

TÜRKİYƏ XƏBƏRLƏRİ

Tiflis qəzetləri Türkiyədən aldıkları xəbərləri böylə yazırlar:

* Sülh Konfransına hazırlanmaqdan ötrü Xariciyyə Nəzarətində siyasi nümayəndələrdən ibarət xüsusi bir komissiya təşkil edilmişdir.

* Sabiq vəzirlərlə [nazirlərlə] sual və cavabda bulunan beşinci Parlaman şöbəsi hər gün iclas etməkdədir.

* Daxiliyyə Nəzarəti təzə seçki layihəsi hazırlamaqdadır.

* Təşrini-saninin [noyabrın] 14-də İstanbula bir ingilis montyeri, 4 fransız qayığı və 3 nəqliyyat gəmisi ilə iki gəmi əsgər varid olmuşlardır. Müttəfiq dövlətlərin 138 ədəd hərbi və ticarət gəmiləri Dardaneldən keçmişdir. İngiltərə gəmisi gətirdiyi aeroplanları Ayastefanosda boşaltmışdır. Bu yaxın günlərdə aeroplanlarla poçta münasibətilə

sibəti [əlaqəsi] başlanacaqdır.

* Təşrini-saninin 19-da Türkiyə Parlamanında 24 səs əleyhinə 91 səsle təzə kabinəyə etimad və etibar izhar edilmişdir. Hökumət məramnaməsində deyilir ki, Türkiyə Hökuməti Türkiyənin şərəfinə və namusuna layiq bir sülh əqd edilməsinə [imzalanmasına] çalışacaqdır. Qanundan kənar və qeyri-təbii hərəkətlər nəticəsi bərtərəf ediləcəkdir [aradan qaldırılacaqdır]. Türkiyədə yaşayan hamı millətlərin hər bir siyasi hüquqdan istifadə etmələri üçün çalışılacaqdır.

* İstanbulda olan İngiltərə komandanlığı təşrini-saninin [noyabrın] 19-una qədər hamı alman əsgəri xidmətində olanların İstanbulu tərk etmələri haqqında bir əmr vermişdir. İstanbulu tərk etməyənlər əsgəri əlbisələrini dəyişib sivil [mülki] əlbisə geyinməlidirlər.

* İstanbulda olan Yəhudi Milli Şurası, yəhudi əsgərlərinin tərxisi ilə əlaqədar olan məsələni müzakirə etmişdir. Almaniya və Avstriya təbəəsi olan yəhudilərin Türkiyədə qalmalarına icazə almaqdan ötrü Müttəfiqlərdən xahiş edilməsi təhti-qərara alınmışdır.

* Mütarikə şəraitində [şərtlərdə] gizlin maddələr olduğu şayiələri təkzib edilir.

* İstanbula varid olan [gələn] Müttəfiq dövlət əsgərləri, özləri ilə bərabər ərzaq dəxi gətirirlər.

* İngilis draqun dəstəsi İstanbula varid olub Hərbiyyə Nəzarətində yer-

ləşdirilmişdir.

* Mütarikə şəraitinə [atəşkəs şərtlərinə] müvafiq Türkiyə Hökuməti Almaniya və Avstriya ilə hər bir münasibəti [bütün əlaqələri] qət etmişdir [kəsmişdir].

* Berində və Vyanada olan Türkiyə səfirlərinə İstanbula qayıtmaq əmri verilmişdir.

* Sultan öz sarayının bir hissəsini yetim şagirdlərə vəgüzar etmişdir [vermişdir].

* Fransız əsgərləri ərkanı [qərar-gahı] Makriköydən Ayastefanosa nəql edilmişdir.

* Müttəfiq dövlətlər Türkiyə sərhədlərini ablukadan [mühasirədən] azad etmişlərdir.

ERMƏNİ XÜRUCU [ERMƏNİLƏRİN FITNƏSİ]

Rəisi-vükəla [Baş nazir] Fətəli xan Xoyski həzrətlərinin general Tomsona məktubu

Azərbaycan Cümhuriyyəti Rəisi-vükəlası Fətəli xan Xoyski həzrətləri Bakı şəhərinin hərbi qubernatoru general Tomsona bu məzmununda bir məktub göndərmişdir:

“Bununla bərabər dünən gecə aldığı iki teleqramın surətini cənablarınıza göndərirəm. İşbu teleqramlardan cənabınız, Andranik komandası altında fəaliyyətdə bulunan quldur dəstənin müsəlmanlar üzərinə açdıqları vəhşilikləri görəcəksiniz. Bu ittifaq-

dan [fürsətdən] istifadə edərək, ehtiramımı ərlə qəbulunu rica edirəm.

Sədri-vükəla: Xoyski.

Telegramların surəti

– 1 –

Qaryagindən:

“Bir neçə gündür ki, Zəngəzur qəzasında müsəlmanları, Andranik dəstələri kəsməkdədirlər. İşbu kəndlər dağılıb yağma edilmişdir:

Aldərə, Tanzətap, Tuğut, Sanalı, Bitnazir, Qarzaniyəm, Şamovlu, Razidərə və qeyri. Başqa kəndləri də bu fəlakət gözləməkdədir. Bir çox ölə və yaralanan vardır. Fəlakətdən nicat tapmış əhalinin bir hissəsi İrana keçmiş, bir hissəsi isə Araz boyu yerlərində məskənsiz sərgərdan dolaşırlar. Böylə fəlakət Cəbrayıl və Şuşa qəzasını da təhdid altına alacağı mühəqqəqdır [qaçılmazdır]. Andranik dəstəsi müsəlmanları qırmağı qət etmişdir. Qafqaziyadakı Müttəfəqildən utanmayaraq quldur Andranik öz fəna hərəkətlərindən əl çəkməyir. Rica edirik ki, Müttəfəqlər və Azərbaycan Cümhuriyyəti nümayəndələrindən mürəkkəb [ibarət] bir komisionun göndərilməsi barəsində lazımi tədabiri ittixaz edəsiniz [tədbirləri görəsiniz]. Komision, məhəllində [öz yerində] erməni zülmələri ilə aşına ola biləcəklərdir.

Cəbrayıl qəzası müsəlmanlarının nümayəndələri: Hüseynbəyov, Cəmil Vəzirov, Ağayev, Eyvazov.”

– 2 –

Cəbrayıldan:

“Zəngəzurda ermənilər əlindən ziyadə müsəlman kəndini dağıtmışlardır. Ölə və yaralananların hesabı minlərlədir. Andranik beş minədək bir qoşunla üçüncü gündür ki, Zabuxu mühasirə altına almışdır. Bunun qəsdı, Şuşa qəzasına yol açmaqdır. Türk komandanı getmişdir. Qəza müdiri bir fəaliyyət göstərmir. Əhali İrana qaçır. Təşkilat yoxdur. Rica edirik ki, heç olmasa, şimdiki Müttəfəqlərin nəzərlərini buraya cəlb edəsiniz. Beşinci dairənin bütün kəndləri yağma edilmişdir. İkinci, üçüncü və dördüncü dairələrin də bir hissəsi dəxi yağma edilmişdir.

Milli Şura sədri: Cəmil Sultanov.”

AZƏRBAYCANIN PAYTAXTI

II

“Baku” kəlməsi indiki halda dünyaca məruf [bilinən] kəlmələrdən birisi və hər kəsin virdi-zəbanı [dilinin əzbəri] olduğu kimi, hər azərbaycanlının da bəsmələsidir.

Bu kəlmə, bilxassə Azərbaycan istiqlalının xofla ümid arasında bir böhran keçirməkdə olan bu günlərdə həssas ürəklərə müəssir [təsirli] bir iztirab verməkdədir.

Qəlblərimizi bu qədər əlaqədar edən [cəzb edən] “Baku” kəlməsi əcəba hangi mənanı ifadə edir?

Bu kəlimənin “bad” və “kub”dan mürəkkəb olan “bad-kubə” kəlmeyi-farisisindən müxəffəf olaraq [qısaldılaraq] ayrıldığı və “yeldöyən” mənasına gəldiyi mərufdur. Böylə bir təsmiyənin [adlandırmanın] səbəbi isə burada hakim olan, şimaldan əsən “xəzri” və cənubdan əsən “giləvar” yelləri imiş.

Fəqət “Baku” isminin böylə mənaya malik olduğu məşhur isə də, dərin düşünür müdəqqiqlər [tədqiqatçılar] böylə bir vəchi-təsmiyəni [adlandırma şəklini] amiyənə [bəsit] görürlər.

İran-məablar [İran tərəfdarları] “Baku” isminin əslini iranilərin tələffüzləri “bad-kubə”dən aradıqları kimi, bəzi türkçülər bakılıların “Baki” şəklində tələffüz etdikləri bu kəlməni “bak” kəlməsindən ayırmaq istəyirlər. Ərəb müvərrixlərindən [tarixçilərindən] bəzilərinin paytaxtımızı “bak” şəklində qeyd etdiklərindən dəxi istidlal edərək [nəticə çıxararaq], bir rəvayətə görə Xəzər türkləri tərəfindən təsis olunmuş olan bu şəhərin əslində “bəy” müqabili bulunan “bæg” kəlməsindən irəli gəldiyini söyləyirlər. Əksər ərəb müvərrixlərinə “bakuyə” məruf olan [bilinən] tələffüzü də “bəycəyiz”in müərrəbi [ərəbləşmiş şəkli] imiş deyər iddia edirlər.

Ərəb coğrafiyyunundan [coğrafiyaşünaslarından] Yaqut Həməvi Bakını “Bakuyə” şəklində qeyd etmişdir.

İbnül-Əsir Cəziri isə “Kamil” adlı tarixində “Baki” şəhərini “baq” olmaq üzrə göstərir və deyir ki, “Baq – Bəsfərcan elində bir şəhərdir.” Yaqutun

Bəsfərcan tərifinə görə Aran (yəni Şimali Azərbaycan) ölkəsində kain [yerləşən] bir elin adıdır.

Amasiyalı Hüsəməddin “İqdam”da nəşr etdiyi bir məqaləsində İbnül-Əsirin “Baq”ını alaraq bunun “Bak”dan çıxdığını “Bak”ın da “Bakuyə” şəklinə gəldiyi və bunun da şimdiki türkcəmizdə “Bəy şəhəri” demək olduğunu iddia etməkdədir.

Digər bir mühərrir dəxi Bakının yəni türkcə olaraq “sultanülqürə” [kəndlərin sultanı] və “şahkənd” mənasına olaraq “bəy köy” olduğunu zikr edərək şair Şeybaninin aşağıdakı:

Bəyköydə bana görüldü bənli

Ol lalə-üzər [ü] sim tənli

beytini dəxi istidlal üçün iqtibas edir [sübut üçün misal göstərir].

“Baku” kəlməsinin iştiaqı [etimologiyası] haqqında bu kimi tədqiqat biçimli digər mülahizələr dəxi yox deyildir. Fəqət bu mütaliələrin [fikirlərin, rəylərin] qərini-həqiqət [həqiqətə yaxın] olduğunu təsdiq etmək məsuliyyətini boynumuza alammayız.

Bizə öylə gəlir ki, Bakının qədimliyini burada əski iranilərin, yunanilərin, xəzərlərin və sair qədim millətlərin hökmran olduqlarını nəzərə alaraq “Baku” kəlməsinə farscaya və yaxud türkcəyə uydurub da kəndisinə mətlub [istənilən, arzu edilən] bir mənəni bağlamaqla məsələ həll ediləmməz.

Baki kəndisində bulunan gərək Venedik-kari [Venetsiya üslubunda] qalaları və gərək Hind-kari [Hind üslubunda] azərkədələri [atəşkədələri] ilə bəşəriy-

yətin əski dindarları olan hind atəşpərəstlərinə bittəb’ [təbii ki] bəlli idi. Bunu göstərir sərih [açıq-aşkar] məlumatı-tarixiyə [tarixi məlumat] vardır.

Bir bürkan [vulkan] halında, daimi atəş surətində yanıb tutuşan Bakı, atəşpərəstlərə yabançı qalammazdı, həm qalmamışdır, burası onlarca [onlar üçün] bir ərzi-müqəddəs [müqəddəs torpaq] idi. Suraxanıdakı atəşkədə Azərbaycan atəşkədələrinin ən qüdsisi idi. Buraya hind məzçublarının [dərvişlərinin] zəvvar qafilələri təşkil edərək gəldikləri müsəlləmdir [məlumdur; şübhəsizdir].

Bu mülahizəyə görə, “Baku” kəlməsinin iştıqaqını nə бүgүnkü farsçada, nə də türkcədə aramaq səhih olammaz. Bunun üçün sanskrit dilinə müraciət edilərsə, daha münasib olar.

Sanskritcədə “Baku” kəliməsi bir məna ifadə edirmi? Bilməyiriz. Fəqət bəzi mənbələrə görə hind lisanlarından “qücəratı-qədim” dilində “baqu” kəlməsi “həqiqətə doğru” mənasını ifadə edirmiş. Çox ehtimal verilə bilər ki, hind məcusiləri möcüzəni [mücüzəli, möcüzə göstərən] atəşkədəsindən dolayı burasına böylə müqəddəs bir isim vermiş olalar. Biləssə ki, “odunsuz yanar və sudan qorxmaz” üç atəş əfsanəsi dəxi Bakı atəşkədəsinin bulunduğuy yerə isnad olunur.

Tarixən müəyyən olmayan bir zamanda İran tarixi ilə məşğul olanlar deyirlər ki, atəşpərəst zərdüştilərdən bir qafilə Azərbaycandan “Ab-

şeron” yarımadasına gələrək sahilədən iki fərsəx fasilədə [məsafədə] Bakı atəşkədəsini vücuda gətirmişlərdir. (1)

Onların anlatmasına görə: “Bu məbəd (yəni Bakı atəşkədəsi) sıcaq bir torpaq üzərində təsis olunmuşdur. Bütün ətraflarda kəsərlə [çox miqdarda] mövcud olan şist yağları ilə neftin qarışmasından hasil olmuş karbonlu hidrogen o sahədə kəsərlə vardı. Bu qaz, atəş alar yanırdı. Hətta yalnız torpaq üzərində deyil, bu qaz dəniz açıqlarında da mövcuddur. Alovlu bir şey atılınca həmin suyun üzü atəş alıb yanır.”

Bakının Hindistan, İrani-qədim və atəşpərəstliklə olan əlaqəsi, adının nəradən gəldiyi haqqında verilən izahat arasında göstərildi.

Burasının yunani-qədim və Venedik dövrləri ilə münasibətdar [əlaqəli] olduğunu bildirir əsar [əsərlər] da vardır. Bayıl qabağında sular içərisində bulunan əski qala hasarını andıran barıların ənqazı [xarablıqları] bu əsardandır. Şəhərimizin gözəlliklərindən birisini təşkil edən kupalniya (dəniz hamamı) yapıldığı zaman bu ənqaz səmtindən məzkur [adı çəkilən] hamam müqabilində, sahilədən duran Qız

(1) “Axşam” qəzetəsində, Köprülüzadə Mehmed Fuad bu fəqərə [məsələ, mövzu] haqqında əlavə edir ki: “Müəxxərən [son zamanlarda] icra edilən tədqiqat nəticəsində elm aləmində bir həqiqət şəklində tələqqi edilən bu rəvayətin heç əsli olmadığı və atəşpərəstlik bu sahəyə ancaq XVIII əsrdə hindlilər və hindli parsilər tərəfindən idxal edildiyi təhəqqüq etmişdir [məlum olmuşdur].”

qalasına doğru uzanan bir növ səng-fərşlər [daş döşənmiş yollar] kəşf olunduğu zaman mütəxəssis mühəndislər bunun əski yunan asari-memariyyəsindən [memarlıq əsərlərindən] olduğu zahib olmuşlardı [zənn etmişdilər]. Məzkur Qız qalası dəxi adı ilə türk əsəri isə də, təzi-memari və şəkil etibarilə Venedik asarını andırırmış.

Haşimov meydanında, Qoşa qala qapısı üzərində müşahidə olunan rəsmlər dəxi islamiyyətdən əvvəlki bir dövrü-qədimə aid olsa gərəkdir.

İsminin nə kimi bir məna ifadə elədiyi haqqında mövcud olan bu qədər rəvayətlər içərisində amiyənə [avamlara məxsus tərzdə] bir təfsiri olan “bad” və “kub” tövcihi [yozumu, izahı] məruf olduğu kimi, şəhərin qədimliyi və kim tərəfindən təsis olunduğu babda da iranilərəcə məruf bir rəvayət vardır. Bu rəvayətə görə, Bakı Nuşirəvani-adil tərəfindən təsis olunmuşdur. Buna müqabil şəhərin Nuşirəvan istilasından daha əvvəl Xəzər xaqanlığına tabe bir türkmən xanlığı dairəsində olduğu da iddia olunmaqdadır. İbnül-Əsirin Bakının Bəsfərcan elində bir şəhər olduğunu zikr etdiyini qeyd etdik. “Mucəmül-buldan” sahibi Yaqut Həməvi isə Bəsfərcan elini: “Bəsfurcan: Bəslucan, Baslucan kimi Basfurganın müərrəbidir [ərəbcələşmiş versiyasıdır]. Türklərin ‘Bay suburqan’ dediklərinə iranilər ‘Basfurgan’, ərəblər də ‘Basfurcan’ və ‘Bəsfərcan’ demişlərdir. Şərqdə Seyhun üzərində kain [yerləşən] Suburqan şəhəri Xora-

sanın mərkəzi-qədimi olan Mərv önündə axan Macan (Magan) nəhri üzərində vaqe İşfurqan (Suburqan) şəhəri və qərbdə Kür nəhrinin şərq tərəflərini mühit olan [əhatə edən] Basburqan eli türk bilad [ölkə] və asari-məşhurəsindəndir.” deyə izah edir. (2)

Şəhərin kimlər tərəfindən təsis edildiyi ixtilafı olduğu kimi, hangi sənədə təsis edildiyi də ixtilafıdır. Burasının məmurə [abad] olaraq 1500 sənədən bəri məlum olduğu, hətta bir rəvayətə görə miladi-İsadan [İsanın doğumundan] 978 sənə əvvəl dəxi burada məmurə olduğu rus qamuslarında [lüğətlərində, ensiklopediyalarında] müqəyyəddir [qeyd edilmişdir].

M. Ə. Rəsulzadə

QƏND VƏ ÇAY MƏSƏLƏSİ

Dörd-beş həftə bundan əqdəm [əvvəl] Bələdiyyənin Ərzaq şöbəsi Bakı əhalisinə elam etdi [bildirdi] ki: “Çün Bakıya bundan sonra qənd və çay mətahi [malı] gətirtmək imkanı hələlikdə qeyri-mümkündür və Ərzaq idarəsinin də anbarlarında olan qənd və çay ehtiyatı daha qurtarmaqdadır. Binaleyh [ona görə], bu noyabr ayında əhaliyə təqsim ediləcək [bölüşdürüləcək] qənd və çay ancaq axırıncı dəfə olacaqdır.”

(2) Hüseyn Hüsəməddin, “İqdam” qəzetəsi.

Bunun üçün idi ki, bir neçə gün irəlindən Bələdiyyə İdarəsi bütün ev komitələrinə və əhaliyə xüsusi rücu-namələr [müraciətnamələr] ilə əhalinin siyahılarını yazıb hazırlamaq təklifində bulunmuşdu. Hərgah səhv etməyirəmsə, həmin rücu-namələrdə bunu da yazmışdılar ki, hər bir ailə və yaxud ev komitəsi ki “vaxtında” (yəni qənd, çay komitələr tərəfindən paylandığı zaman) öz hissələrini almazsa, sonradan heç bir cəhətlə qənd və çay heç bir kəsə verilməyəcək. Vaxt gəldi; komitələr vasitəsi ilə bu mətahlar da şəhər əhalisinə “paylandı”. Şu axırıncı paylandı kəlməsini vergül içinə almağım bisəbəb deyil. Bununla demək istəyirəm ki, bizim Bələdiyyəmiz, onun Ərzaq şöbəsi və yaxud bilavasitə “paylamaq” işinə mübaşir [cavabdeh] olan Mərkəzi Ev Komitəsi (Sentrodom) nə qədər çalışıb səy etmişlərsə də, lakin bu mətahların “əhaliyə paylanmaq” işi genə də bütün mənası ilə zühura çıxmamışdır [aydın olmamışdır].

Əhaliyə [açıqca] və aşkar deyər bilərəm ki, şəhərimizin öylə hissələri var ki, orada təkə bir ailə deyil, hətta büsbütün bir məhəllə belə qənd və çay hissələrini [paylarını] almamışdır. Hətta şu iddiam sübutsuz deyildir. Bir ay əqdəm [əvvəl] əhaliyə qənd, çay paylandığı zaman şəhərimiz müharibədən yenicə çıxmış bir halda, Mart hadisəsindən sonra şəhərdən dağlara-daşlara qaçmış şəhər əhalisinin qismi-əzəmi [çox hissəsi] ya tamamilə öz vətənlərinə, xanmanlarına övdət et-

məmişdilər [qayıtmamışdılar] və ya ki, övdət edənlər də öylə bəla və müsibətlərə giriftar olmuşdular ki, onların həyati-ictimailəri büsbütün dağılmış, fəna bir halda idi. Odur ki, böylə fəlakətədələrin, qaçqınların nə nizamlı ev komitələri və nə də başqa bir ictimai idarələri var idi ki, onların əhvallarına yanıb, onların hissələrinə düşən bu mətahları onlar üçün alsın.

Sübut, şahid üçün uzağa getmək lazım deyildir. Hər kəs ki, müsəlman əhval-ruhiyyəsinə bələddir, o şəxs bir dəfə Çəmbərəkənd, Təzəpir üstü, Novxanlı, Məhəmmədli məhəllələri, Poxlu dərə adlanan məhəllələrə gedib yarımca saat bu məhəllələrin müsəlmanları ilə söhbət etsə, o vaxt mənim bu iddiamın eyni-həqiqət [həqiqətin özü] olduğunu bileyn [öz gözü ilə] görüb biləcəkdir. Bunun üçün mən deyirəm ki, şu mətahları əhaliyə paylamaq işini öhdəsinə alan Sentrodom bu xüsusda vəzifəsini ifa edib bitirmiş hesab etməsin. Gərək əhalinin bir çoxu, baxşus [xüsusən] müsəlman əhalisi, hələ öz qənd, çay hissələrini almamışlardır. Öylə deyil ki, bu məsələ Sentodoma əyan deyildir. Xeyr, bəlkə bu iş əhəmiyyət verən yoxdur.

Lakin bu günlərdə təzə bir məsələ zühur etmiş ki, onun sayəsində gərək qənd, çay paylarını almayan müsəlmanların da barəsində bir tədbir qılınsın. O məsələ budur: Lənkəran, Petrovsk, Ənzəli yolları açıldığı üçün, türklər şəhəri işğal edəndə Bakıdan qaçan əhali külliyyətlə Bakıya övdət

edirlər. Bunlardan başqa Hacı-Tərxi-dən və başqa yerlərdən Petrovska qaçıb pənah gətirənlər də Bakıya daşınırlar. Bunların hamısına qaçqın adı verilib, Sentrodom və sair cəmiyyətlər bunların istirahəti və ərzaq cəhətdən təmini-həyatları üçün çalışırlar və çarələr arayırlar. Böylə xəbər var ki, bu sentyabrda Bakıdan qaçıb indi Bakıya gələnlərə qənd-çay payları dəxi verilir və ya ki, veriləcəkdir. Xüsusi “paylar” dəxi verilməsə də, “qaçqın” olduqları üçün qaçqınlara baxan “cəmiyyətlər” vasitəsilə veriləcəkdir. İş böylə olan surətdə yaxşı olmazmıydı ki, martda dəxi Bakıdan qaçıb dağlarda, meşələrdə yaşayan və sentyabr və ya noyabr aylarında Bakıya, evlərinə, qayıdan və ancaq nədənsə yalnız “qaçqın” adı daşımadıqları üçün qənd-çaysız qalanlara da onların payları veriləydi?

Əvvəlki qaçqınlar ilə ikinci qaçqınların ancaq bircə fərqləri vardı. Əvvəlkilər paraxodlarda külli miqdarda gəlirlər və ona görə də gözə görünürlər. Lakin ikincilər isə at, mal və piyada surətdə və özləri də Xocahəsən və Şamaxı yolu ilə şəhərə varid [daxil] olurlar. Ona görə də onları heç kəs görməyir və heç kəsin də nəzərini cəlb etməyirlər. Buna görə də mən öz tərəfimdən bu qaçqınlara bircə şey təklif edərdim. Bu günə kimi qənd-çay paylarını almayanlar (təkrarən deyirəm: mənim yəqinimdir ki, heç qaçqın olmayıb şəhərdə daimi yaşayanlardan da bir çox müsəlmanlar qənd-çay almayıblar) hərgah öz məhəllələrində

komitələri varsa, onlardan bir kağız alsınlar ki, onlara bu noyabr ayında paylanan qənd-çay hissələri çatmayıbdir. Və ya ki, özləri bir ərizə yazıb Bələdiyyənin Ərzaq şöbəsinə versinlər.

Zənnimcə, Ərzaq şöbəsi gərək bu mətləbə xüsusi etina etsin. Çünki, qənd-çay almayan əhali şəhərimizdə az deyildir. Hərgah məsələ rəsmi surətdə həll edilərsə ki, qənd-çay almayanlara gərək öz payları verilsin, o zaman gərək hamıya bir nəzərlə baxılsın. Sentrodomun bu mətahtları paylayan vasitələri ev komitələridir. Yuxarıda dediyim kimi, Çəmbəkənd, Novxanlı məhəlləsi, Poxlu dərə kimi hissələrdə öylə məhəllələr var ki, hələ bu günə kimi bu komitələr də hətta təşkil edilməmişlərdir.

Hərgah məsələyə rəsmi nöqtəyindən nəzərdən baxılırsa, bir məhəllənin və yaxud bir ailənin hissəsinə düşən qənd-çay almamasında məsuliyyət Sentrodomun deyil, bəlkə Ərzaq şöbəsinin üzərinə düşür. Ona görə də mən qənd-çay almayanlara təklif edərdim ki, bu xüsusda şikayətlərini, ərizələrini bilavasitə Ərzaq şöbəsinə göndərsinlər.

Məhəmməd Sadiq

KƏNDİMİZ MÜQƏSSİRİZ

Bakı şəhərinin əksər əhalisi olmasa da nisfi-əhalisi [əhalisinin yarısı] müsəlmanlardan ibarətdir. Fəqət bununla belə, iş ayağına gəldikdə Bakı Ev Komi-

tələrinin Mərkəzi İdarəsi əcnəbilər əlində bulunur və onlar dəxi, vəzifələri iqtisadiyyatla uğraşmaqda ikən, siyasiyyata əl aparırlar, istədiklərini yapırırlar. Yalnız mərkəzi idarə, rayon və uçastok komitələri deyil, şəhərin müsəlman hissəsində olan əksərən ev komitələrinin sədarəti, mühüm vəzifələri hər məhəllədə 100-200 nəfər müsəlmanlar arasında bulunan iki-üç nəfər xaricilərə aiddir.

Bunların həpsi camaatımızın avamlığı və beş-üç nəfər düşünənlərimizin naz və nəzakət taslanaraq [guya kübarlıq göstərərək] böylə “xırda” işlərə əl qatmamasından nəşət edir [meydana gəlir]. Məhəllələrdə ev komitələri seçildikdə, kəndiləri komitəyə daxil olmaqdan imtina edərək var qüvvələri ilə özgələri iş başına keçirirlər və rayon uçastok komitələrini və mərkəzi idarəni dəxi onlara həvalə edirlər. Nəticədə böylə əsəfnak [təəssüflü] hallar qarşısında bulunuruz.

Şimdi, keçən artıq keçmişdir. Keçmişlə uğraşmayalım və vaxt var ikən səhvimizi düzəltməyə çalışalım. Quru lafı gəzaf [boş söz], çıxırmaq-bağırmaqdan bir şey hasil olmaz. Məhəllələrdə ev komitələrini yenidən seçməyə başlayalım və “xırda” işlərin böyük nəticələr verəcəyini düşünərək onlara yarışalım. Ev komitələrinə sadıq, işlək kəndi müsəlmanlarımızı keçirəlim və bütün komitələr əmələ gəldikdən sonra, hər rayonun və uçastokun mərkəzi komitəsini və onlardan sonra dəxi şimdiki mərkəzi baş komitənin: Sen-

trodomun – ki hal-hazırda siyasətlə uğraşdığından, camaatın iqtisadi ehtiyaclarını və kəndi vəzifəsini unutmuşdur – yenidən intixab edilməsini [seçilməsini] tələb edəlim və bununla onun fırıldaqlarına nəhayət [son] verəlim. Müntəxəblərimiz [seçdiklərimiz] dəxi naz və nəzakəti bir yana buraxaraq, vəzifələrini lazımcına ifa edərlərsə, iqtisadi ehtiyaclarımızı onlardan əksik rəf etməzlər [iqtisadi ehtiyaclarımızı aradan qaldırmaqda onlardan geri qalmazlar]. Bu işə şimdiden və ciddən başlamaq lazımdır.

Əbdülvahab Məhəmmədzadə

BAKI XƏBƏRLƏRİ

- Tağıyev Ünas [qızlar] gimnaziyası mülkündə yerləşdirilmiş Ərzaq Nəzarəti kanuni-əvvəlin [dekabrın] 5-indən etibarən “Natsional” mehmanxanasına köçmüşdür.

- Kanuni-əvvəlin 4-ündə istiqraz müəssisələrinin nümayəndələri ilə Müttəfiqlər nümayəndələrinin müştərək iclası vəqə olmuşdur. İşbu iclasda qət edilmişdir ki, Mərkəzi Kaspi Donanması tərəfindən aparılan sərvət, Dövlət Bankasına qaytarılsın. Dövlət Bankası bundan sonra geniş surətdə müamilata [əməliyyatlara] başlayaraq, başqa istiqraz müəssisələrinin işləməsinə müavinətdə bulunacaqdır [köməklik göstərəcəkdir].

Ən yaxın zamanda neft, ticarət və

sənaye müəssisələrinə istiqraz qapıları açılacaqdır. İclasda qət edilmişdir ki, xırda istiqraz müəssisələri 600 rublədən artıq pul verməsinlər. Dövlət Bankası və başqa banklar hesabi-cariyyə hesabına 1000 rublədən artıq verməməlidirlər. Müttəfiqlər komandanlığından Maliyyə Nəzarəti və Kontrol komitəsinə birər nümayəndə göndəriləcəkdir.

Əvvəllərdə mərkəzi idarədən asılı olan Dövlət Bankası, şimdi Maliyyə Nəzarətinə verilir.

Vaporlar vürudu [gəmilərin gəlişi]

Kanuni-əvvəlin [yanvarın] 4-ündə Ənzəlindən “Aleksandr” nam [adlı] vapor varid olmuşdur. Vaporla Müttəfiqlər qoşunları gəlmişdir. Həmin gün də Ənzəlindən “Aleksandra” nam vapor varid olmuşdur. İşbu vapor yedəyində “Vera” nam barjanı gətirmişdir. Barjada 700-ədək sərnəşin gəlmişdir. Kanuni-əvvəlin 4-də Astaradan “Soyuz” nam vapor gəlmişdir. Vaporda Biçeraxov dəstəsi gəlmişdir. Həmin gün Lənkərandan “Pirbazar” vaporu sərnəşin və saldat gətirmişdir.

İretski

Bakının ən qoca camaat xadimlərindən İretski srağagün vəfat etmişdir. İretski, daima Bələdiyyə Məclisində qlasni olub, neçə dəfə Bələdiyyə Rəisi təyin edilmişdi. Bələdiyyə Məclisi üzvü sifəti ilə İretski maarif və səhiyyə işlərinə ən artıq diqqət verərək müvəffəqiyyət dəxi qazanmışdı. Böylə ki, xalq

maarifi və səhiyyə nöqtəyi-nəzərindən Bakı şəhəri, Rusiyanın birinci şəhərlərindən hesab olunurdu. Eyni zamanda İretski bələdiyyə işlərindən fariğ [asudə] olanda da camaat və cəmiyyət işlərində çalışaraq, bir çox cəmiyyətlərin fəal üzvlərindən idi. İretski ömrünün əlli ildən ziyadəsini Bakıda çalışıb bir çox işlərə rəvnəq vermişdir.

GÜRCÜSTANDA

Tiflis general-qubernatoru böylə bir icbari qərardad nəşr etmişdir:

Gürcüstan Cümhuriyyəti vətəndaş[ı] olmayan və müəyyən kəsblə [işlə] iştigal etməyən [məşğul olmayan] şəxslərin təhti-idarəmdə bulunan [idarə etdiyim] general-qubernatorluq dairəsində yaşamaları məmnudur [qadağandır]. Bu şəxslər bir həftə zərfində general-qubernatorluq dairəsindən çıxıb getməlidirlər. Möhlət qurtarandək hər kəs getməsə, zəbtiyyə [asayış] qanunu ilə göndəriləcəkdir. Müəyyən işi olmayan fəhlələr, Kəsbkarlar [Həmkarlar] İttifaqında, yaxud Bələdiyyə məsai [əmək] birjasında adlarını qeyd etdirməlidirlər. Qeyd edilməmiş olanlara, yazılmaq üçün iki həftə möhlət verilir. Bu müddətdə hər kəs qeyd edilməsə, ümumi əsaslar üzərinə çıxarılaçaqlardır.

Gürcü tələbələrinin teleqramı

Gürcü Hökuməti rəisi namına [adına] böylə bir teleqraf alınmışdır:

“Tiflis Darülfünunu [Universiteti] tələbələrinin ümumi iclası, azad Gürcüstanın inqilabçı hökumətini təbrik etməklə əmin olub ki, hökumət nümayəndələri öz təcrübəli ciddiyyətlərini gürcü millətinin milli və ictimai azadlığının möhkəmləşməsi yolunda sərf edəcəkləridir. Cahan inqilabında Gürcüstan demokratiyasının [xalqının] bilamümaniat [maneəsiz] ictimai azadlıq alacağına ümidvar oluruq. Gürcü tələbələri and içirlər ki, aləmi-bəşəriyyətin amali-alisi [ülvi amal] olan milli, ictimai azadlığı öz qanları ilə mühafizə və müdafiə edəcəkləridir.

İclas sədri Kobaxidze.”

Elan

Azərbaycan Hökuməti cənbindəki [nəzərdəki] Fövqəladə İstintaq Heyəti mart ayından Azərbaycan Türk Ordusunun Bakını işğal etdiyi vaxta kimi zərərində olan [zərərçəkən] əşxasdan [şəxslərdən] ərizələr qəbul edir. Hər gün saat 10-dan 3-ə kimi “Metropol” mehmanxanasında 28 və 29 nömrəli otaqlarda.

b - 11

Şurayi-Milli İdarəsindən elan

Şəhərlərdən, qəzalardan və cəmiyyətlərdən intixab edilərək [seçilərək] Bakı şəhərinə varid olan Azərbaycan Məclisi-Məbusanı əzasından və Bakı şəhərindəki əzadan lazım olan məlumatı verməyənlərin Şurayi-Milli İdarəsinə təşrif gətirərək haqlarında lüzumuna ehtiyac görülən məlumat[ı] əta etmələri rica olunur.

İdarə hər gün saat 10-dan 3-ün yarısına qədər açıqdır.

İdarə müdiri: Məhəmməd Səid.

b/15 3 – 1

Bu gün cümə günü saat 4 tamamda “Türk Ocağı” binasında **Azərbaycan Müsəlman İctimaiyyəti-Inqilabiyyun Firqəsi** [Sosialist-Inqilabçılar Partiyası] üzvlərinin ümumi iclası olacaqdır. Baxılacaq məsələlər:

1. Əhvali-hazirəyə [hazırkı vəziyyətə] dair məruzə.

2. Təşkilat məsələləri.

3. İclasda qalxacaq məsələlər.

Yoldaşların gecikmələri rica olunur.

b / 1 - 1

Gəlir vergisi

Azərbaycan Kazyonnu Palatasının Hökumət gəlir vergisi xüsusunda verdiyi qanunun 77-80-ci maddələr[i] mövcubincə [maddələrinə əsasən] **elan edir:**

a) Kirayənişinlərə, ev və qeyri-mənqul [daşınmaz] əmlak sahiblərinə; b) Dövlət, mənəb (bəy, tacir və qeyrə) və ictimai (şəhər, kənd idarələri və qeyrə) müəssisələrə, xüsusi şirkətlərə qeyri-mənqul əmlak, ticarət, sənəət və qeyri gəlir verici müəssisə sahibləri və icarədarlarına; c) Səhmdarlar şirkəti və cəmiyyətlərinə, pay şirkətlərinə, səhmdarlar, ticarət və torpaq bankalarına, xüsusən lombardlara və mənqul [daşınan] əşyaya pul və mal buraxan şirkətlərə:

1) Bakı şəhərində, ətrafındakı Belyı qorodda, Bibiheybətdə, mədənlərdə, Balaxanı, Sabunçu, Ramana, Zabrət, Binəqədi və Suraxanı kəndlərində, Sabunçu və Suraxanı kəndləri miyanında [arasında] vaqə mədən dairəsində (Əmirhacıyan və Xilə kəndləri) kənd qeyri-mənqul əmlakı

olan yerlərdən siva [başqa] və Gəncə, Nuxu və olan üzvdə Şuşa şəhərlərində olan kirayənişinlər 1918-ci il kanuni-əvvəlin 1-dən gec olmamaq şərti ilə öz ev sahiblərinə və yaxud onları əvəz edənlərə xüsusi vərəqələr üzərində bu vaxta kimi kirayənişin işğal etdiyi mənzildə neçə nəfər mədaxili [gəliri] olan əşxasın siyahısı verilməlidir. Xüsusi mədaxili olan da buraya daxildir.

2) Ev və qeyri-mənzul əmlak sahibləri kirayənişinlərdən aldığı siyahıları və öz siyahısı ilə bərabər 1919-cu il kanuni-saninin [yanvarın] 7-dən gec olmamaq şərti ilə məhəlli [yerli] vergi idarəsi sədrinə təqdim etməlidir.

3) Bu siyahılardan başqa ev və qeyri-mənzul əmlak sahibləri həmin vaxtda, həmin sədrə xüsusi vərəqələr üzərində bunların evlərində və əmlakında vəqə mənzillərin, ticarət və sənəət müəssisələrinin, anbarların, skladların sakinlərinin adlarını verməlidir.

4) Yuxarıda “b” fəslində göstərilən müəssisələr 1919-cu il kanuni-sanidən gec olmamaq şərti ilə bu siyahılar qulluqçular yaşadığı məhəllin sədrinə verilməlidir. Xüsusi vərəqələr üzərində 1915-ci il kanuni-əvvəlin 15-inə kimi qulluqçularının siyahısını verməlidirlər.

5) Səhmdarlar şirkəti, ictimai və qeyriləri “c” maddəsində göstərilən cəmiyyətlər 1919-cu il kanuni-sani 7-sindən gec olmamaq şərti ilə, Azərbaycan Cümhuriyyətində və əcnəbi məmləkətdə olan səhmdarların və pay sahiblərinin siyahısı və adını və pay sahiblərinin adlarını və ümumi iclasda iştirak üçün təqdim olunan səhmdarlar və pay sahibləri siyahısını, səhm və payların miqdarını Azərbaycan Kazyonnu Palatasına bildirməlidir.

6) Yuxarıda sayılan siyahıları yazmaq

üçün vərəqələri şirkət müəssisələr hər gün vəqə olduğu məhəlli idarələrdən, ev sahibləri isə polis idarələrindən alacaqlar.

7) Siyahıları yazmaq qanunu bu vərəqələrdə yazılmışdır. Bu barədə məlumat almaq istəyənlər məhəlli idarə sədrinə müraciət edə bilərlər.

8) Bu siyahıları verməyənlər, vaxtından gec verənlər və siyahını natamam yazanlar hökumət gəlir vergisi qanununun 126-cı maddəsi mövcubincə [əsasında] 100 rubləyə kimi cərimə ediləcəklər.

9) Bakı və Balaxanı-Sabunçu polis dairəsində aşağıdakı məhəlli vergi idarələr təşkil edilmişdir:

1. 1-ci şəhər idarəsi	1 və 2-ci polis idarələri
2. 2-ci şəhər idarəsi	10-cu polis idarəsi
3. 3-cü şəhər idarəsi	3-cü polis idarəsi
4. 4-cü şəhər idarəsi	4-cü polis idarəsi
5. 5-ci şəhər idarəsi	5-ci polis idarəsi
6. 6-cı şəhər idarəsi	6-cı polis idarəsi
7. 7-ci şəhər idarəsi	7-ci polis idarəsi
8. 8-ci şəhər idarəsi	8 və 9-cu polis idarələri
9. 9-cu şəhər idarəsi	Sabunçu kəndi və mədəni və Suraxanı, Əmirhacıyan və Bülbülə kəndləri
10. 10-cu şəhər idarəsi	Balaxanı, Zabrat və Binəqədi mədən dairəsi

a/13 3-1

Türk Ocağı

Cümə günü dekabr ayının 6-sında, gündüz saat 10-da Türk Ocağının iclası ümumi olub, cəmiyyətin heyəti-idarəsi intixab ediləcəkdir [idarə heyəti seçiləcəkdir]. Türk Ocağının cəmi üzvlərinin hazır olmaları təmənnə edilir.

279 3 – 3

Elan

Nobel qardaşları şirkətinin neftprovod şöbəsinin şəhər kantorası Milyonni

küçəyə 27 nömrəli evə köçmüşdür.

2901 – 1

Elan

Sentyabrın 28-də evdən çıxmış Şəmsi Əsədullayevin upravluyuşisi Serap Ayrapetoviç Babayevin yerini göstərənlərə yaxşı mükafat veriləcəkdir. Adres: Suraxanskaya, nömrə 249. Yervanda Babayeva.

291 1 - 1

Çox illər təcrübə hasil etmiş müəllim Z. V. Birezanski

Ciddi dərslər verir.

Ünvan: 4-ncü Paralelni caddədə, ev nömrə.

285 2-2

Doktor Kamilə xanım İsmayılov

Uşaq və əmrazı-daxiliyyəsi [daxili xəstəlikləri] olan naxoşları hər gün səhər saat 10-dan 2-yədək və axşam 4-7 qəbul edir.

Adres: Armyanski 16. Telefon 56-89.

235

Doktor F. S. Şteyn

Naxoşları qəbul edir səhər saat 9-dan 12-yədək, axşam saat 5-dən 7-yədək.

Mariinski və Tarqovı caddələrin küncündə Əşrəfovun evi, “Jorj” əksxanası. Telefon nömrə 54-44.

232

Doktor Əliheydər Allahverdiyev

Daxili naxoşları qəbul edir səhər saat 8-dən 10-a kimi, axşam saat 4-dən 6-ya kimi. İçəri şəhərdə bağın qarşısında Mınaretski küçə, ev nömrə 1. Telefon nömrə 36-91. Б. Минаретская ул., д. N 1. Кв. N 236. Телеф. 36-91.

236

Doktor Rza bəy Sultanov

Paris Darülfünunundan

Qəbul edir daxiliyyə və əsəbi xəstələri hər gün saat 9-1-ədək, saat 4-7-yədək. Telefon 5-30. Adres: Parapet, Kolyubakinski küçədə nömrə 39. “Azərbaycan” qəzetə idarəsinin yanında.

237

Doktor Ağahüseyn Kazımov

Əmrazı-daxiliyyəyə [daxili xəstəliklərə] mübtəla olanları qəbul edir hər gün saat 5-dən 7-yə kimi. Parapet, Şəbi İbrahimovun evində, 3-cü mərtəbə. Telefon 27-86.

244

Diş təbibi Altmanın diş müalicəxanası

Naxoşları qəbul edir saat 8-dən 10-a kimi, 4-dən 7-yə kimi, qadınları 1-dən 3-ə kimi. Dişlərə müalicə edir, doldurur, ağrısız çıxarır və qızıl və kauçuk üzərində süni dişlər qayırır. Hərbiyə, məktəblilərə və çoculara külli faiz edilir.

Ünvan: Şamaxinski caddədə ev nömrə 20. Aptek qarşısında. Telefon 18-73.

245

Həkim S. L. Şklovskaya

Mamalıq və daxili ünas əmrazını [qadın xəstəliklərini] qəbul edir. Naxoşlar qəbul olunur: səhər saat 9-dan birə və 5-dən 7-yə qədər. Ünvan: Aziatski küçədə nömrə 153, Bolşoy Marskoy və Krasnovodski küçələrin arasında. Telefon: 50-67.

Burada leyli [gəcə] yatacaqlarıyla qadın cərrahiyyə xəstəxanası mövcuddur.

209

Mama-feldşer M. K. Markoviç

Hamilə və azad olmuş qadınları qəbul edir. Bədənə dərman vurur və masaj edir.

Hər gün saat 10-dan 12-yə kimi. Nijni Kladişinski caddədə ev nömrə 89. Telefon 34-36. Burada həkim daxiliyyə və əmrəzi-tənasüliyyə [cinsi xəstəliklər], qadın və cərrahiyyə naxoşları saat 3-dən 5-ə kimi qəbul edir.

240

Arvad diş həkimi Z. A. Şexter xanım

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qarma və hər növ qayıрма dişlər. Dişin yaxşı qayrılması təmin olunur. Kənardan gələnələr üçün iş tezliklə görülür. Qiymətlər münasibdir.

Qəbul olunur 9-dan 2-yə və axşam 4-dən 7-yə kimi. Vorontsovski küçə, 14 nömrəli evdə, paradni qapıdan.

215

O. A. Salmanın

Diş kabinəsi və süni diş müalicəxanası

Dişlərə və ağza müalicə edir, ağrısız çıxarır, doldurur, qızıl və kauçuk üzərində süni dişlər qayırır və qızıldan qapaqlar qayırır.

Qəbul edir hər gün saat 9-dan 2-yə kimi, 4-dən 7-yə kimi. Naberejni caddədə Dombrovski pereulokda [döngədə] Mehdiyevin 7 nömrəli evində. Telefon nömrə 30-02.

253

Həkim Arşak Ayrəpetoviç Akopyans

Əsəbi və daxiliyyə naxoşluğuna mübtəla olanları axşam saat 3-dən 6-ya kimi qəbul etməyə başlamışdır.

Ünvan: Balaxanski caddədə nömrə 10, İstanislavski caddənin küncündən 3-üncü ev. Telefon 55-26.

Diş həkimi B. L. Levin

Dişlərə müalicə edir, doldurur, ağrısız

çıxarır və qızıl və kauçuk üzərində süni diş qayırır. Tsitsyanovski caddə nömrə 7, Qubernskinin küncündə.

Qəbul edir: 9-dan 2-yə kimi; 4-dən 7-yə kimi.

280

Doktor Samuil İzrailoviç Kopeliovıç

Daxili və əsəbi mərəzə mübtəla olanları hər gün axşam saat 5-dən 8-ə kimi qəbul edir. “914” dəvasını [dərmanını] istemal edir [işlədir]. Voronsovski caddədə nömrə 17, ikinci mərtəbə. Telefon 50-82 və 93.

282

Arvad diş həkimi

A. P. Matsiyevskaya

Naxoşları qəbul edir. Nikolayevski caddədə ev nömrə 33, Krasilnikovun evi. Telefon nömrə 45-90.

Qəbul edir saat 10-dan 2-yə kimi, 5-dən 7-yə kimi.

283

Doktor

Hacı Fəthullah Ağəəlizadə

Böyükklərin və uşaqların daxili mərəzlərinə müalicə edir. Xəstələri qəbul edir hər gün səhər saat 8-dən 10-adək və axşam saat 4-dən 7-yədək Şamaxı küçəsində, 14 nömrəli evdə.

Telefon nömrəsi 19-27.

289 12 – 1

Müdir və baş mühərrir:

Ceyhun bəy Hacıbəyli

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Türkiyə xəbərləri

səh. 93. “Draqun dəstəsi”: Bir sıra Avropa dövlətlərinin ordularında süvari birlikləri; bu birliklərin döyüşçüləri həm süvari, həm də piyada kimi döyüşməyi bacarırdılar.

“Sultan öz sarayının bir hissəsini yetim şagirdlərə vagüzar etmişdir.”: Burada söhbət, Osmanlı sultanı VI Mehmeddən gedir. Birinci Dünya müharibəsinin başlaması və Türkiyənin savaşa daxil olmasıyla, ingilis, fransız və italyanlar ölkəni tərk edərkən, onlara məxsus olmuş məktəblərin binaları həm bu məktəblərdə təhsil alan yetim uşaqları, həm də Balkan müharibələrində və Birinci Dünya müharibəsində valideynlərini itirən uşaqları himayə etmək üçün qurulan yetimxanaların istifadəsinə verilmişdi. Birinci Dünya müharibəsinin başa çatmasıyla, Türkiyə hökuməti bu binaları əvvəlki sahiblərinə qaytarmaq məcburiyyətində qaldı və yetim uşaqlar üçün çox sayda binaya ehtiyac yarandı. Bu dövrdə İstanbulda Məcidiyyə, Çağlayan, Balmumcu qəsrləri, Validəbağ köşkü kimi sultan ailəsinə məxsus bir sıra binalar VI Mehmed tərəfindən yetimxanalara ayrılmışdı.

“Makriköy”: Mərmərə dənizi sahilində, müasir dövrdə İstanbulun bir rayonu olan Bakırköyün qədim adı.

Erməni xüruçu:

Teleqramların surəti

səh. 94. “İşbu kəndlər dağılıb yağma edilmişdir”: buradakı kənd adlarının əksəriyyəti qəzetdə təhrif edilmiş olaraq verilmişdir. Mümkün mərtəbədə bərpa etdik. Düzəlişləri bir-bir göstərməyə ehtiyac görmədik.

Azərbaycanın paytaxtı

səh. 94. “...xofla ümid arasında...”: “Qorxu ilə ümid arasında” mənasına gələn bu ifadə əslində təsəvvüf terminidir. Klasik ədəbiyyatda “xof və rica” kimi işlənir. “Xof” – insanın məhşər günündəki halını düşünərək qorxması və qaçğılanması, “rica” isə Allahın mərhəmətinə güvənərək ümidlənməsi deməkdir. Burada, Azərbaycanın gələcəyi barəsində düşüncələrin qorxu ilə ümid arasında olduqları deyilir.

səh. 95. “İbnül-Əsir Cəziri”: Qəzetdə “Cəziri” yerinə “Xəzəri” getmişdir.

“Kamil”: ərəb tarixçisi İbnül-Əsir Cəzirinin “əl-Kamil fit-tarix” adlı əsəri nəzərdə tutulur.

“Amasyalı Hüsəməddin”: Türk tədqiqatçısı Hüseyn Hüsəməddin nəzərdə tutulur.

“Bəyköydə bana görüldü bənli / Ol lalə-üzar [ü] sim tənli”: “Bəyköydə mənə görüldü [üzündə] xalı olan o lalə yanaqlı və gümüş bədənli.”

səh. 96. “Qücərat dili”: Hind-Avropa dil ailəsinə məxsus dillərdən biri. Əsasən Hindistanın Qücərat əyalətində, eləcə də Pakistan, Tanzaniya, Uqandada yaşayan qücəratlılar bu dildə danışırlar.

“...fərsəx...” yaxud “fərsəng”, “ağac”: Keçmişdə işlədilmiş məsafə ölçüsü. İşlədildiyi coğrafiyaya və dövrə görə dəyişiklik göstərməklə birgə, təxminən 5 kilometrə bərabər idi. Atın adı yerləşlə bir saatda qət etdiyi məsafə, fərsəxin ölçüsü kimi qəbul edilirdi.

səh. 97. “Bəslucan, Baslucan”: Qəzetdə “Bəsluxan, Basluxan” kimi getmişdir.

Bakı xəbərləri:

Vaporlar vürudu

səh. 101. “Barja” yaxud “barj”: adətən yedəkdə çəkilən böyük yük gəmisini.

Bakı xəbərləri: İretski

səh. 101. “İretski”: Konstantin Aleksandroviç İretski nəzərdə tutulur.

Gürcüstanda

səh. 101. “Tiflis general-qubernatoru...”: Bu dövrdə Tiflisin general-qubernatoru Georgi İvanoviç Mazniaşvili olmuşdur.

(Elan)

səh. 104. “Ünvan: 4-üncü Paralelni caddədə, ev nömrə.”: ev nömrəsi qəzetdə çıxmamışdır.

O. A. Salmanın**Diş kabinəsi və süni diş müalicəxanası**

səh. 105. Bu elan qəzetdə yarımçıq çıxmışdır.